

Julie Arenholts foredrag om kvinders adgang til erhverv

Taler

Julie Johanne Arenholt
Fabriksinspektør

Omstændigheder

Foredrag holdt ved Universitets Akademiske Sociale Foredrag.

Det Emne, som det er min opgave at belyse for Dem i Aften, er et af de interessanteste Afsnit i Kvindebevægelsens Historie

Hele den industrielle Udvikling har tvunget Tusinder og atter Tusinder af Kvinder ud af Hjemmene, alle de tekniske Fremskridt gør Aar for Aar Arbejdet i Hjemmene mere begrænset og mindre økonomisk værdifuldt.

En stor Del af det Arbejde, der i tidligere Tider udelukkende overlodes til Kvinderne, er taget fra dem og overtaget af Mænd. Jeg skal nærmere forklare, hvad jeg mener hermed og skal gaa tilbage til Menneskehedens allerførste Dage, den Tid, da Samfundet i dets nuværende Betydning og med dets nuværende Organer ikke eksisterede, da den eneste Sættelse mellem Mennesker var de enkelte Familier, der levede i Strid og Kamp med hinanden. Mens Manden eller Mændene indenfor den enkelte Familie drog ud paa Jagt for at skaffe Føden eller kæmpede med de Fjender, som vilde røve Familiens Ejendele, saa arbejdede Kvinderne paa Marken; de gravede i Jorden, de høstede Kornet, de byggede de primitive Boliger, der skulde skaffe Ly for Børnene; de forarbejdede de Klæder, der skulde beskytte Børnene og dem selv mod Blæst og Kulde. Som Aarene gik, kom en Tid, da de enkelte Familier sluttede sig sammen til Stammer og begyndte at fordele Arbejdet imellem sig; det var ikke længer nødvendigt, at alle Mænd skulde jage og krige, men det var — da man begyndte at arbejde i Fællesskab — tilstrækkeligt, at én Mand af fem, én af to udførte dette Arbejde; og de Mænd, der blev tilovers, tog saa en Del af Kvindernes Arbejde; de begyndte at dyrke orden bygge Husene og male Kornet; Kvinderne tak sig tilbage indenfor Husets fire Vægge, mens Manden overtog Arbejdet ude paa de

aabne Marker. Mændene fortrængte Kvinderne fra udendørs Arbejde.

Men Kvinderne havde stadig fuldt op af Arbejde indendørs. Selv om Kvinderne ikke længere saaede og høstede Kornet, saa bagte de dog Brødet og tilberedte Føden. Plantede de end ikke mere Hamp og Hør, saa spandt og vævede de dog Familiens Klæder. De bryggede Øllet og støbte Lyset, kærned Smørret og tilberedte det slagtede Kvæg.

Men Aarene gik, og ogsaa dette Arbejde blev taget fra Kvindern. Maskinernes Opfindelse og deres Anvendelse paa alle Omraader tog Arbejdet fra Hjemmene og dermed fra Kvinderno, Andelsmejerier og Andelsslagterier — betjente af Mænd — overtog Arbejdet; Fabriker — Væverier, Spinderier, Bryggerier og Bagerier overtog hele Produktionen, der paa Grund af Maskinernes større Ydeevne og hurtigere Arbejstempo gjorde Varene billigere, saa at det slet ikke længere kunde betale sig at udføre alt dette Arbejde hjemme. Vore Rokke og Vævestole blev taget fra os, i stedet surrer uhyre Vævemaskiner i store Fabrikbygninger; Bryggerkedlen og Dejtruget gik samme Vej — og tusinder af Kvindehænder blev ledige.

Maskinindustriens Opstaden i Slutningen af det 18. Aarhundrede og dens videre Udvikling og Sejrsorg over Jordkloden omdannede ganske de menneskelige Livsvilkaar, og ikke mindst Kvindernes livsvilkaar.

Hvert Aar, hver Maaned er vi Vidne til stadig større og større Forandringer paa alle Arbejdsomraader, og Forandringerne medfører stadig en Reduktion af Hjemmets Arbejdsomraade.

De huslige Sysler bliver færre og færre, navnlig i Byerne; Maskiner banker vore Tæpper, pudser vore Vinduer og fejer vore Gulve. Klæder og Fodtøj fabriksyes. Kakkelovne og Petroleumslamper afløses af Centralvarme og elektrisk Belysning, der ligeledes reducerer Kvindearbejdet

Forandringerne viser sig tydeligt i de store Byer og lader sig lettest paavise i de velstaaende Klasser, men overalt spores de og er et Udslag af den moderne Civilisation.

Kvinderne blev altsaa af Udviklingen tvunget ud af Hjemmene; i adskillige

Tilfælde har dog ogsaa, som jeg nævnte, Trangen til en friere personlig Udvikling, Trangen til at faa Opgaver at løse ude i Livet, og ønsket om at bane sig en selvstændig Vej og opnaa økonomisk Selvstændighed, været stærkt medvirkende Faktorer.

Til en Begyndelse finder vi kun Kvinderne som Deltagere i Erhvervsarbejdet paa de Arbejdsomraader, hvor ukvalificeret Arbejdskraft kan anvendes, d. v. s. i Haandværk og Industri og i ringere Antal indenfor Handel og Omsætning; derimod finder vi kun rent undtagelsesvis Kvinder beskæftigede i de Erhverv, hvortil krævedes Uddannelse; *thi Kvinderne havde ingen Uddannelse.*

De kunde anvendes, og blev anvendt, til ganske mekanisk, underordnet Arbejde i Fabriker og Værksteder paa Kontorer og Lagre — deres fuld komne Mangel paa Uddannelse — selv den mest elementære — diskvalificerede dem paa Forhaand. De blev en underordnet og daarlig betalt Arbejdskraft, som paa Grund af den lave — ofte usle — Løn, de lod sig nøje med, blev efterspurgt i Stedet for Mændene paa de Arbejdsfelter, hvor der kun behøvedes et par flittige, paapasselige Hænder, men ingen Faguddannelse eller specielle Kvalifikationer. Smudskonkurrence kaldtes da den Konkurrence, som Kvinderne paaførte Mændene, ved at arbejde for lavere Løn. Nu høres jo undertiden andre Toner.

Deltagelsen i Erhvervsarbejdet affødte efterhaanden hos Kvinderne Trangen til og Kravet om at blive delagtiggjort i den *Uddannelse*, som stod aaben for deres mandlige Arbejdskammerater og for Mandkønnet i det hele. Det var indlysende, at uden den tilstrækkelige *Uddannelse* kunde de aldrig naa frem — aldrig naa videre. Men alle Døre var lukkede. Ingen Handværker kunde tænke sig at antage en kvindelig Lærling, og intet Hjem kunde tænke sig at bringe det økonomiske Offer at lade en Datter oplære fagligt. De eksisterende Fagskoler var kun for Mænd. De højere Undervisningsanstalter — var alle Jomsborge, hvortil enhver Kvinde formentes Adgang — *ved Lov*. Og til Forsøget paa at ændre Love havde Datidens Kvinder i al Almindelighed hverken Midler eller Mod.

Men de førende blandt Kvinderne indsaa, at for at opnaa *Adgang til Erhverv og Retten til Arbejde* var den nødvendige Betingelse, at *Adgang til Uddannelse* blev dem givet. Og de bankede paa de lukkede Døre, først forsigtigt og frygtsomt, efterhaanden saa kraftigt, at de ikke kunde modstaa Trykket af de ventende, utaalmodige Kvindeskarer udenfor.

Inden 1860 var ingen Læreruddannelse aabnet for Kvinder — og altsaa ingen Lærerinder ansat i vort Skolevæsen — nu $\frac{3}{4}$ Aarhundrede senere er Antallet af Lærerinder ved vort offentlige Skolevæsen større end Lærernes, og de tælles i Tusinder. Inden 1877 var Universitetet lukket for Kvinderne, nu i 1922 er Kvinder immatrikulerede som Studenter ved Københavns Universitet, og hvert Aar gaar fra Universitetets forskellige Fakulteter Kvinder som juridiske, lægevidenskabelige, statsvide, skabelige Kandidater, med Magisterkonferens med Skoleembedseksamen.

I 1872 fik Kvinder ved kgl. Anordning Adgang til at tage den almindelige Forberedelseksamen de Eksaminer, som den giver Adgang til — polyteknisk Adgangseksamen, Tandlægeeksamen, Telegrafisteksamen o. s. fr.

I 1903 aabnede *Købmandsskolen* sine Døre for Kvinderne og gav derved Handelens og kontorernes uuddannede kvindelige Personale Adgang til videre Uddannelse. I 1906 lukkede Teknisk Skole op for Kvinderne og aabnede dem derved Mulighed for at skabe sig at Erhverv f. Eks. som Arkitekter og fra polyteknisk Lærestalt udgaar hvert Semester kvindelige Ingeniører.

Samtidig — eller maaske delvis som Følge af — med denne Adgang for Kvinderne til Uddannelse paa de højere Lærestalter er ogsaa Modstanden mod Kvindernes faglige Uddannelse som Haandværkere brudt — om end for nogle Fags Vedkommende først i den allerseneste Tid, og vi har nu indenfor de allerfleste Fag faglærte Kvinder saavel Mestre som Svende. Vi har faguddannede Snedkere, særlig Møbelsnedkere, Bogbindere, Malere, Typografer, Guld- og Sølvsmede, Skomagere, Sadelmagere, Konditore, men *Antallet* af faglærte Kvinder indenfor disse Fag er dog ubetydeligt i Forhold til Mænd — om end i stadig Stigning.

Mens altsaa for ca. 70 Aar siden saa godt som enhver Uddannelse var nægtet Kvinderne — saa tør det nu siges, at enhver Uddannelse staar dem aaben — den elementære, den faglige saavel som den højeste videnskabelige Uddannelse.

Denne Forandring i Kvindernes Uddannelseskaar har da ogsaa fuldstændig forandret deres Erhvervsvilkaar. Medens, som jeg omtalte før, Kvinderne til en Begyndelse kun anvendtes ved det mest underordnede og daarligst betalte Arbejde i Handel og Industri, saa har deres med Mændene lige Uddannelse

efterhaanden medført, at ogsaa mere kvalificeret Arbejde overdrages Kvinderne, at deres Arbejdsfelter udvidedes og helt nye kom til.

Den alm. Forberedelseksamen, eller som den nu kaldes: Realeksamen, gav Kvinderne Adgang til Civiletaterne, til Jernbane, Post, Telegraf og Toldvæsenet — og til det med Etaterne nær beslægtede Telefonselskab, endvidere til de kommunale Kontorer (Skattevæsen, Belysningsvæsen, Sporvejene o. s. v.) Den juridiske eller statsvidenskabelige Eksamen gav dem Adgang til de ministerielle Kontorer, Jusitstministeriet, Statistisk Departement; de fandt Anvendelse i private Virksomheder som Banker, Forsikringselskaber og større Handelskontorer — det blev ikke længere *kun* Fabriker, Butiker og Lagre, der befolkedes med Kvinder, de fandt Anvendelse paa saa godt som alle Arbejdsomraader. De kom *indenfor*, men anbragtes ogsaa paa disse nye Arbejdsfelter paa de underordnede Poster.

De almindelige Avancementsbestemmelser og Anciennitetsprinciper gjaldt ikke for Kvinderne. Indenfor Statsskolen var det øverste Embede som Rektor indtil den allersidste Tid lukket for Kvinder. De kvindelige Jurister var indtil 1906 nægtet Sagførerbestalling, ligesom Dommerembeder og dermed beslægtede juridiske Embeder var forbeholdt Mænd. I 1908 blev det dog ved Lov tilladt Kvinder at blive Dommerfuldmægtige.

I Centraladministrationen, i de ministerielle Kontorer, i statistisk Deprtement sad kvindelige Jurister, statsvidenskabelige Kandidater, i en Menneskealder som Assistenten — ved Lov forbudt Avancement til Fuldmægtig- og Kontorchefembederne.

Og dertil kom, at Kvinderne i disse underordnede Stillinger — hvor alt Haab om Fremgang paa Forhaand var ladet ude — blev lønnet lavere end Mændene i de samme Stillinger.

En 40-aarig Kvinde — juridisk Kandidat — med 10 Aars Arbejde bag sig i samme Kontor, maatte den ene Gang efter den anden se en mandlig Kollega, yngre af Aar, yngre i Anciennitet, avancere forbi hende, blot fordi han var Mand - og maatte hver Maaned vide ham hævende en højere Løn end hende for det samme Arbejde.

Det ligger udenfor mit Emne at omtale det Arbejde, den Kamp, der blev ført for

at naa bort fra disse Tilstande — Arbejdet blev gjort, og Kampen førte til Sejr. Ved Loven af 1921 fik Kvinder lige Adgang med Mænd til alle Embeder, Stillinger og Hverv indenfor Statstjenesten, og denne Lov i Forbindelse med den nye Lønningslov af 1919 for Statens Tjenestemænd, der slettede enhver Forskel mellem Mænds og Kvinders Løn i samme Tjenestestilling — disse to Love betegner den endelige Afslutning paa en af de mest afgørende og betydningsfulde Epoker i den danske Kvindebevægelses Historie, idet Kvindens Ret til Arbejdet og Arbejdets Løn dermed i Principet fik officiel Anerkendelse. Skønt denne Lov endnu er ung af Aar, har den dog allerede nu medført, at et ikke helt ringe Antal af Kvinder er blevet forfremmede i Henhold til denne Lov efter mange Aars mere eller mindre taalmodig Venten. Jeg maa dog ikke glemme at oplyse, at nogen Begrænsning endnu findes, idet Kvinderne stadig er nægtet Adgang til gejstlige, militære og diplomatiske Stillinger og Hverv.

Den halve Snes Kvinder, som her i Landet har taget theologisk Embedseksamen, kan endnu ikke ordineres som Præster i den danske Folkekirke.

Men — med disse ganske faa Begrænsninger — kan det altsaa fastslaas, at Kvinderne i Teorien har uhindret Adgang til Deltagelse i Erhvervslivet — paa ethvertsomhelst Omraade.

Det vilde vel være urimeligt at vente, at Modstanden eller Fordommen mod kvinders Anvendelse i visse Stillinger, som den gængse Opfattelse betragter som specielt mandlige dermed er brudt — Lov er ét, Praksis et andet. Indenfor visse Administrationsgrene eksisterer der endnu Forbud mod Kvinders Anvendelse til visse Arbejder — saaledes nægter Generaldirektøren for Statsbanerne at anvende de kvindelige Trafikassistenter som Stationsbestyrere og hindrer dem derved i at forfremmes til Stationsforstandere. Det, Administrationen modsætter sig, er, at Kvinderne »sender Tog afsted«, optræder som ledende og ansvarshavende paa Stationen; de skal holdes *inde* paa Kontorerne. Der er næppe Tvivl om, at et saadant Forbud er en Omgaaelse af Loven. Administrationen kan og skal selvfølgelig afgøre, om den paagældende Person — Mand eller Kvinde — egner sig til Stationstjenesten; han kan nægte en Kvinde at fungere som Stationsbestyrer, fordi han ikke mener *hende* egnet dertil, men han kan næppe uden at komme i Strid med Loven erklære, at *Kvinder* ikke maa anvendes. Mens en 18—19-aarig mandlig Medhjælper er selvskreven til at fungere som og altsaa i Praksis uddanne sig til Stationsbestyrer — og uden Betænkelse anvendes til at sende Tog afsted, naar de

overordnede har Forfald — saa betroes dette ikke til den fuldt uddannede kvindelige Trafikassistent.

Jeg har nævnt dette Eksempel, der netop for Tiden er aktuelt, men lignende Eksempler findes sikkert indenfor andre Administrationsgrene, og først Tiden og den videre Udvikling vil bryde ogsaa disse sidste Skranker.

Industrien.

Vi skal nu undersøge, i hvor stort Antal Kvinderne deltager i Erhvervslivet og indenfor hvilke Erhverv, de fortrinsvis finder Anvendelse.

Tallene er desto værre ikke af nyeste Dato, idet den Statistik, som giver Oplysning om disse Forhold — Folketællingen — ikke er ført a jour siden 1911.

Det samlede Antal Kvinder over 15 Aar, som deltager i Erhvervsarbejdet, var i 1911 godt og vel 300,000 — og vi kan uden Tvivl godt lægge mindst 50,000 til for de 10 Aar, der er forløbet siden.

De tre vigtigste Kvindebeskæftigelser er. [sic]

Hustjendegerningen med ca. 125,000, *Industrien og Haandværk* med 78,000 Kvinder i 1914 og *Landbruget* med godt 60,000 Kvinder. Derefter kommer Handel og Transport med ca. 40,000 Kvinder, og endelig længst nede i Rækken de saakaldte immaterielle Erhverv med ca. 25,000 Kvinder. Ved immaterielle Erhverv forstaas saadanne som Undervisning — Læger og Tandlæger — Sygepleje — Jordemødre — Videnskab — Kunst o. l.

Interessant er det at se, hvorledes Kvindernes Deltagelse i Erhvervsarbejdet er steget i de sidste 50 Aar.

I 1855 var indenfor de immaterielle Erhverv kun 7 pCt. Kvinder, Resten Mænd. I 1911 var 30 pCt. — altsaa omtrent en Trediedel Kvinder. I 1855 var indenfor Handel og Omsætning ca. 12 pCt. af samtlige Deltagere Kvinder, i 1911 er de steget til 29 pCt.

Indenfor Haandværk og Industri er de i samme Tidsrum steget fra 18 pCt. til 22

pCt.

Stærkest er Stigningen — mere end firedoblet — for de immaterielle Erhvervs Vedkommende, hvilket jo hænger sammen med, hvad jeg før omtalte, at Kvinder i 1855 ikke havde Adgang til den *Uddannelse*, som krævedes for at blive Læger, Lærerinder, Sagførere, Videnskabsmænd, Tandlæger, Arkitekter o. s. v. og derfor ikke kunde deltage i disse Erhvervsvirksomheder. *Men langt det største Antal selverhvervende Kvinder* finder vi altsaa — naar Tyendeklassen undtages — indenfor Industrien. I 1914 beskæftigedes som nævnt 78,000 Kvinder i dette Erhverv, deraf 57,000 som Lønarbejdere, ca. 12,000 som Indehavere af industrielle Virksomheder og 8000 som Kontor- og Butikspersonale ved industrielle Virksomheder.

De industrielle Virksomheder, der ledes af Kvinder, er som Regel kun mindre Virksomheder med indtil 5 Arbejdere; der findes dog ca. 200 Kvinder som Indehavere af større Virksomheder og 9, der indehaver Virksomheder med over 100 Arbejdere.

Det er især *Dameskrædderforretninger, Vaskerier, Strygerier, Modeforretninger, Konditorier og Væverier*, der ejes og ledes af Kvinder. Det er især her i København, at Kvinderne anvendes som Arbejdere i Industrien — idet de her udgør over Tredjedelen af samtlige industrielle Arbejdere; i Provinsbyerne udgør de 22 pCt., eller knapt en Fjerdedel, og i Landdistrikterne kun en Ottendedel eller ca. 12 pCt.

Det er i alt overvejende Grad i 3 Erhvervsgrupper indenfor Industrien, at Kvinder anvendes, nemlig i Næringsmiddelfabrikkerne, Tekstilfabrikkerne og Beklædningsindustrien. I de to sidste, Tekstil- og Beklædningsindustrien, har Kvinderne efterhaanden omtrent fortrængt Mændene. I Tekstilfabrikkerne beskæftiges saaledes i 1914 ca. 4,500 Mænd og 10,000 Kvinder, I Beklædningsindustrien ca. 12,000 Mænd og 24,000 Kvinder. Af andre Virksomheder, hvor Kvindernes Anvendelse spiller en Rolle og hvor Antallet er i stærk Stigen skal nævnes:

| Æske- og Konvolutfabrikker | med 83 pCt

| Chokolade og Sukkervare | — 81 —
| Tobaks- og Cigarfabr. | — 59 —
| Porcellans- og Fajancefabr. | — 51 —
| Sæbefabrikker | — 50 —
| Bogbinderier | — 49 —
| Tændstikfabrikker | — 56 —
| Mejerier og Ostefabrikker kun | — 26 —
| Bagerier | — 0 —

Det er interessant at bemærke, at Kvinderne ikke særlig anvendes i den Slags Fabrikker, der efterhaanden har overtaget Hjemmenes tidligere Arbejde. Ved Mejeriarbejdet, der dog én Gang udelukkende var Kvindesyssel, fortrænges Kvinderne mere og mere af Mænd, kun $\frac{1}{4}$ er Kvinder, Det samme gælder Brødtilvirkningen, der saa godt som udelukkende bestrides af mandlige Arbejdere.

Derimod fortrænger til Gengæld Kvinder Mændene i Tobaks- og Cigarfabrikkerne.

En anden Sammenligning mellem Mands- og Kvindearbejdet er ogsaa interessant — nemlig Alderen. Det viser sig, at Kvinderne kommer gennemsnitlig en Del Aar senere ind i Fabrikker end Mændene, idet mange af dem i de første Aar efter 14 Aars Alderen har Beskæftigelse ved husligt Arbejde, hvorimod Drengene straks ved 14 Aars Alderen tager fat i Fabrik. I Alderen fra 18—22 Aar er der derimod forholdsvis flere kvinder end Mænd. Fra 22-40 Aar stiger saa Antallet af Mænd i Forhold til Kvinder atter. Denne Aldersfordeling viser paa den ene Side det beklagelige Faktum, at den egentlige Læretid, der for Mændene ligger i 14—18 Aars Alderen, ikke — eller kun sjældent — findes for kvinderne, hvorfor deres senere Stilling indenfor Faget ikke bliver saa god som Mændenes. Paa den anden side viser det — hvad vi vel tør kalde det glædelige Faktum — at et stort Antal Kvinder ved 22 Aars Alderen forlader Fabrikkerne for at gifte sig, saa. ledes at Procenttallet for Kvinderne falder i Alderen mellem 22—40 Aar.

Mellem 40—60 Aar er der saa igen en Del Kvinder, der vender tilbage til Industrien — Børnene er vokset til, de økonomiske forhold muligvis ringere.

Jeg skal i denne sammenligning oplyse, at det langt overvejende Antal Kvinder,

der deltager i Erhvervsarbejdet, i det hele er *ugifte*.

Der findes her i Danmark ca. ½ Million Ægtepar — altsaa ca. 500,000 gifte Kvinder, af disse deltager 5 pCt. eller kun 25,000 i Erhvervsarbejdet, og af disse er atter et forholdsvis stort Antal barnløse. Vore Dages Véraab over den gifte selverhvervende Kvinde turde derfor maaske være noget overdrevent i Betragtning af deres forholdsvis ringe Antal. Dette var Industrien.

Handel og Kontor.

Et andet stadig mere og mere søgt Erhverv for Kvinder er Handels- og Kontorvirksomhed, hvori de altsaa deltager i et Antal af mellem 40—50,000. Indenfor Handelen er de særlig stærkt repræsenteret i den saakaldte *Medhjælperklasse* som Ekspeditricer og Lagerarbejdere. Flere Kvinder er dog ogsaa Afdelingschefer i vore Stormagasiner og flere selvstændige Ledere af mindre eller større Handelsvirksomheder. Vi har saaledes her i København ca. 70 kvindelige Grosserere. Paa Kontorerne har Skrivemaskinen, Stenografien og Telefonen skabt nye Arbejdsfelter for Kvinderne, der i langt større Antal end Mænd anvendes som Maskinskriverske, Stenografer og Telefonistinder, men ogsaa mere kvalificeret Kontorarbejde: Bogholderi, Regnskabsvæsen, udenlandsk Korrespondance, udføres af Kvinder.

Indenfor Civiletaterne er Antallet af Kvinder steget meget stærkt i de sidste Aar; ved Stats Danerne var saaledes i 1917 ansat ca. 200 kvindelige Tjenestemænd — Assistenten, Medhjælperen, Elever og kontorister — dette Antal er i 1922 steget til 554, altsaa omtrent 3-doblet, og af disse er 150 fuldt uddannede som Mænd.

I Telegrafetaten var der i 1915 beskæftiget ca. 600 Kvinder, i 1922 ca. 1500. Af disse er 900 fuldt uddannede Telegrafister.

I Postetaten og i Toldetaten findes et betydeligt Antal Kvinder.

I Telefonselskabet, der jo delvis kan betragtes som en Statsinstitution, er der beskæftiget ca. 2000 Kvinder, deraf ca. 1600 som Telefonistinder deres Ansættelses- og Lønvilkaar er som Statstjenestemænds.

Lønnen.

Et interessant Kapitel i Spørgsmaalet om Kvinders Erhvervsarbejde er Lønspørgsmaalet. Naar store Industrigrene har været og stadig er væsentlig baseret paa kvindelig Arbejdskraft, da er Grunden jo ikke den, at Kvinderne er bedre egnet til dette Arbejde end Mændene, men den, at man har kunnet faa den kvindelige Arbejdskraft billigere end den mandlige. Og hvad der gælder indenfor Industrien gælder paa de fleste andre Omraader, hvor kvindelig Arbejdskraft anvendes i større Udstrækning.

Naar man gennemlæser Lønningslisterne for de forskellige Erhvervsgrene, saa ser man Personalet inddelt i følgende Grupper: 1) Faglærte Arbejdere, 2)] Ufaglærte Arbejdere, 3) Kvindelige Arbejdere, med hver sin Lønsats. Kvindernes Løn er betydelig lavere end Mændenes. — dog gælder dette ikke for de faglærte og man forstaar, at det maa være en særdeles god Forretning at anvende kvindelig Arbejdskraft i Stedet for mandlig. Der er derfor heller ingen Tvivl om, at den Tilgang af Kvinder — maaske for store — til Erhvervsarbejdet meget væsentlig skyldes netop dette Forhold.

Hvad der gælder i Industri og Handel og Omsætning, gjaldt indtil 1919 ogsaa i Stat og Kommune-tjeneste. I Lønningsloven af 1908 skelnes mellem mandlige og kvindelige Postekspedienter, mellem mandlige og kvindelige Trafikassistenter, mellem mandlige og kvindelige Telegrafister, mellem mandlige og kvindelige Toldassistenter og i det offentlige Skolevæsen mellem Lærere og Lærerinder.

Medens der i Rubrikken mandlige lønnedes med fra 1470 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar til 2790 Kr., lønnedes der i Rubrikken kvindelige med 1380 Kr., stigende hvert 4. Aar til 2,280 Kr.

Der var altsaa paa Begyndelseslønnen en Forskel af 90 Kr., paa Slutlønnen 500 Kr.

I den nye Lønningslov rubriceres ikke længere efter Mænd og kvinder — Postekspedienter, Trafikassistenter, Telegrafister o. s. v. lønnes med den og den Løn uden Hensyn til den paagældendes Køn. I Staten og Kommunen har Princippet: »*Samme Løn for Mand og kvinde i samme Tjenestestilling*«] afløst det tidligere Princip: »*Løn eller køn*«. Kunde dette samme Princip efterhaanden blive anerkendt ogsaa i det private Erhverv, vilde meget være vundet ikke blot for Kvinderne, men for hele Samfundet.

Samme Løn for samme Arbejde vil medføre, at Kvinder og Mænd hver især netop bliver anvendt til det Arbejde, hvortil de bedst maatte egne sig — Delingen vilde ikke foregaa under Hensyn til Prisbilligheden, men under Hensyn til Kvaliteten. Princippet Gennemførelse vilde muligvis drive et mindre Antal Kvinder ud af det egentlige Erhvervsliv, nemlig der, hvor de kun findes, fordi de er billigere end Mænd — og vilde tvinge dem til at søge Beskæftigelse ved andet Erhverv, hvor de kvindelige Særevner kunde drages til Nytte og særlig paakaldes, jeg tænker her særligt paa Hjemmenes Arbejde, hvoraf der jo trods alt endnu er en Del tilbage.

Statens Anerkendelse af Princippet Rigtighed har betydet en afgørende Højnelse af Kvindearbej. dets Vaerd for den enkelte saavel som for Samfundet, og det er at haabe, at det - om end langsomt - dog efterhaanden vil blive anerkendt som det rette Lønningsprincip overalt, hvor Mænd og kvinder arbejder sideordnet.

Et synes det mig dog værd at fremhæve: *De i Erhvervene arbejdende Kvinder* har trods al Modstand, alle Hindringer ydet saa meget og saa godt Arbejde, at man ikke har kunnet holde dem nede eller ude fra praktisk talt noget som helst Arbejdsomraade, da de først tvunget af Forholdene var kommet til ved de beskedneste og mindst lønnende Erhverv. De har stadig arbejdet sig fremad og opad. Dette giver ialtfald *Løfter* for Fremtiden.

Kilde

Kvinden og Samfundet. Nr. 8. 1923

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Foredrag, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/julie-arenholdts-foredrag-om-kvindes-adgang-til-erhverv-1923>